

רשימות

בפרשת השבוע

אמור

פרק כ"ג פסוק ה'

ביום השביעי מקרא קדש

צריך להבין את החילוק בין חג הפסח לבין חג הסוכות שיש חג עצרת בסופו שנאמר [פרק כ"ג פסוק ל"ו] "עצרת היא" שהקב"ה אומר [רש"י] "עצרת אתכם אצלי, כמלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמן להפטר [ללכת], אמר, בני, בבקשה מכם, עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם", וקשה מדוע הפרידה קשה רק בסוף חג הסוכות, ולא בחג הפסח שהחג ביום השביעי שלו לא נקרא עצרת אלא הוא השלמה לחג הראשון? [אך עיין ברמב"ן (ויקרא כ"ג ל"ו)] שחג השבועות נקרא בלשון חכמים עצרת, שהוא הסיום של חג הפסח כמו בסוכות, והימים בינתיים הם כמו חול המועד, עיין שם, ועיין גם במסכת סופרים פרק י"ט ה"ג שאומר בתפילה ועל הכוס, "בשביעי [של פסח] הוא אומר ביום השביעי העצרת הזה", ואין מזכיר בו חג [כמו בשמיני עצרת] לפי שאינו חג בפני עצמו?]

י"ל שבסוכות יש ענין מיוחד שקשה הפרידה מבני ישראל, כיון שהוא אחרי יום כיפור, שנמחל להם העונות, ומיד אחר כך מגיע סוכות ומצוות החג, ובני ישראל נקיים מעונות, ויותר זכים וטהורים, לכן רק אז קשה עלי פרידתכם, וכמו שמובא במדרש רבי תנחומא על הפסוק [כג מ] "ולקחתם לכם ביום הראשון" - "ראשון לחשבון עוונות", שכיון שנקיים מעונות אחרי שעבר עליהם יום הכיפורים שנמחל להם עוונותיהם, וגם בימים שלפני חג הסוכות עסוקים וטרודים הם במצוות בניית הסוכה והשגת ארבעת המינים, אין להם פנאי לעבור עבירות, ולכן רק ביום הראשון של חג הסוכות נקרא "ראשון לחשבון עוונות". [ובמדרש עצמו משמע שמחילת העוונות היא רק ביום הראשון של חג הסוכות, ולכן רק אז מתחיל חשבון חדש של "חשבון עוונות"].

פרק כ"ג פסוק כ"ב

ובקצרכם

רש"י: חזר ושנה לעבור עליהם בשני לאוין, אמר רבי אבדימי ברבי יוסף מה ראה הכתוב ליתנם באמצע הרגלים פסח ועצרת מכאן וראש השנה ויום הכפורים וחג מכאן ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי, מעלין עליו כאילו בנה בית המקדש והקריב עליו קרבנותיו בתוכו.

עוד י"ל שנאמרה פרשת זו של מתנות עניים לאחר שהתורה מביאה את מצות חג הפסח וחג השבועות, לומר לנו שאל יאמר אדם שהוא מוכן ורוצה לתת לעניים רק כאשר שמחתו תהיה שלימה, כמו בחג הסוכות שכל התבואה והפירות בביתו, ואז הוא סמוך ובטוח בעשרו ובממונו, ואז כשכל התבואה והפירות יהיה בביתו אז יתן הוא ברצון רב, אך אין הוא מוכן לתת לעניים כעת שהתבואה לא בביתו כמו בחג הפסח, או אפילו שרק הפירות לא בביתו כמו בחג השבועות, לכן אומרת לו התורה ליד אחי פסח ושביעית שיתן עניים אלו של לקט שכחה ופאה, ומצוות אלו נתונות לנו בכל שנים שאנו קוצרים את התבואה, ואל יאג מאיש שכך תפלוהו לא נמצא תחת ידו.

פרק כ"ד פסוק ד'

המנורה הטהורה

רש"י: שהיא זהב טהור, דבר אחר על טהרה של מנורה שמטהרה ומדשנה תחלה מן האפר.

ספרא: [יב] על טהרה של מנורה, שלא יסמכם בקיסמים ובצורות.

[ספרא זה הביא כאן גם בחזקוני, (וכן ברש"י לקמן פסוק ו' לגבי שולחן הפנים), אך בחומש שמות (לא ח) כתב בחזקוני טעם אחר וז"ל "לא מצינו בשום כלי שבמשכן שנקרא טהור רק המנורה והשולחן בפרשת אמור, והטעם לפי שלא היה עליהם שום מתן דמים. (וצריך עיון שישנם עוד כמה כלים בחומש שמות שנאמר עליהם שהיו מזהב טהור כגון שרשרות של האפוד והחושן, כפורת, ציץ? ואולי כוונתו שרק המנורה והשולחן היו כלים שלמים במשכן שנאמר עליהם זהב טהור, ולא רק חלק של כלי, ובדאי שיש חילוק בין המנורה שהיתה עשויה כולה מזהב טהור לבין השולחן שהיה עשוי מעצי שיטים מצופה זהב כמו שנאמר בפסוק בשמות כה כג כד "ועשית שלחן עצי שיטים", "וצפית אתו זהב טהור").]

יש לעיין מדוע לפעמים לא כתוב על המנורה את המילה טהורה, כגון בריש בהעלתך?

י"ל מכיון שכאן הוא עיקר ציוויה כמו שכתב כאן רש"י [כד ב] "זו פרשת מצות הנרות", לכן אמר האיך עשויה, וכן בעשייתה [שמות כה לא] אמר כן, שצריך לידע ממה עשויה, וכן כשצויה את בצלאל על עשייתה [שמות לא ח], וכן לאחר שעשה את המנורה [שמות לז יז] אמר ממה עשה אותה, וכן כשהביאה למשה רבינו [שמות לט לז], אך בפרשת בהעלתך שהוא לא מקום ציוויה לא אמר טהורה, וכן במקום שחזר על הדברים שצריכים לעשות במשכן [שמות לה יד] לא אמר טהורה.

פרק כ"ד פסוק י"א

שלומית בת דברי למטה דן

למטה דן

רש"י: מגיד שהרשע גורם גנאי לו, גנאי לאביו, גנאי לשבטו. כיוצא בו, אהליאב בן אחיסמך למטה דן שבח לו שבח לאביו שבח לשבטו.

קשה לכאורה מדוע אצל אהליאב הוא שבח לשבטו הרי נאמר בפסוק [שמות לא ג] "ואמלא אות רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת", אם כן חכמתו לא הגיע מעצמו אלא היא מתנת שמים, אם כן מה יש להשתבח בכך? מילא אצלינו בגנאי שייך לומר על הוריו ושבטו שהוא גנאי להם, כיון שיאמרו שלא חינכוהו בטוב, ואולי אם היו מחנכים יותר לא היה יוצא פרי באושים זה?

י"ל זאת על פי דברי רש"י המפרש את הפסוק בשמות [שמות לא ג] "בחכמה: מה שאדם שומע מאחרים ולמד, ובתבונה: מבין דבר מלבו מתוך דברים שלמד", ודברים אלו היו אצל בצלאל וגם אצל אהליאב כמו שמפורש בפסוק [שמות לו א] "ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהמה", פירוש: שלא די מה שקיבלו מתנת שמים, אלא הם השתמשו במה שקיבלו ולמדו לחשוב דבר מתוך דבר, לפי הכוחות שקיבלו ועמלו כדי להבין דבר מתוך דבר. ולכן זהו שבח לשבט שיש בו אחד שלא רק שיש לו כוחות גדולים שקיבל משמים, אלא הוא משתמש בכוחות גדולים אלו ולומד איתם ומשתמש עם יכולותיו אלו עד תום. ובאמת זהו תפקידו של כל יהודי לקחת את כל כוחותיו שנתנו לו משמים ולהשתמש בהם עם אימוץ כל שכלו והבנתו למען לימוד התורה ועשיית מצוות ומעשים טובים.

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו haseforim@gmail.com